

RESTITUIRI BUCOVINENE. CONDICA CRONICALĂ A PAROHIEI VICOVU DE JOS (I)

VASILE BĂLICI

Liceul Tehnologic „Ion Nistor”, Vicovu de Sus

E-mail: balicivasile67@yahoo.com

Bukovinian Restitutions. The Chronicle Records of the Vicovu de Jos Parish (I)

(Abstract)

The Chronicle Records from Bukovina, introduced in 1890, are valuable documents for historical research, providing demographic, political, religious, and cultural information about local communities. In this issue of “Analele Bucovinei”, we publish the first part of *The Chronicle Record of the Vicovu de Jos Parish* (328 pages), which reached us through the kindness of the former parish priest of Vicovu de Jos, Vasile Popescu. The chronicle includes information about the history of the locality, the construction of the church, the building of the railway, and the establishment of two schools in the commune, one in the center and another in Remizău. The chronicle record covers the period between 1890 and 1963. In this issue, we present local events up to 1913. In the next issue, we will highlight unique events from World War I, which severely affected Vicovu de Jos and the neighboring localities.

Keywords: Bukovina, chronicle record, Vicovu de Jos.

(Rezumat)

Condicile cronicele din Bucovina, introduse din anul 1890, reprezintă documente valoroase pentru cercetările istorice, oferind informații demografice, politice, religioase, culturale despre comunitățile locale. În acest număr al „Analelor Bucovinei” publicăm prima parte din cadrul *Condicii cronicele [a parohiei] Vicovu de Jos* (328 file), ajunsă la noi prin bunăvoința fostului preot paroh din Vicovu de Jos, Vasile Popescu. Sunt menționate informații despre istoria localității, zidirea bisericii, construirea drumului de fier, construirea celor două școli din localitate, în centru comunei și Remizău. Condica cronică acoperă perioada cuprinsă între anii 1890 și 1963. În acest număr prezentăm evenimentele locale până în anul 1913. În următorul număr vom prezenta evenimente inedite din Primul Război Mondial, care are au afectat grav Vicovu de Jos și localitățile megieșe.

Cuvinte cheie: Bucovina, condica cronică, Vicovu de Jos.

Condicile cronicele din satele bucovinene reprezintă o filă din istoria țării, a Bucovinei în ansamblu, deoarece acestea consemnează uneori și evenimente ce trec

de hotarele localității. În acest număr al „Analelor Bucovinei” publicăm prima parte a *Condicii croniceale [a parohiei] Vicovu de Jos*¹, ajunsă la noi prin bunăvoința fostului preot paroh din Vicovu de Jos, Vasile Popescu. Însemnările anuale ale preoților din această cronică, ce acoperă perioada cuprinsă între anii 1890 și 1963, reprezintă o sursă de informații rămasă până în zilele noastre neglijată și necercetată. În anumite cazuri, cronica reprezintă un adevărat izvor de informații, plin de surprize, cu știri, date, evenimente și opinii care merită întreaga noastră atenție. Condica cronicală a parohiei Vicovu de Jos reprezintă o documentație istorică inedită, ce cuprinde 328 de file despre evoluția spirituală, socială, istorică și politică a localității, notată anual de preoții din localitate. De asemenea, sunt consemnate informații din perioada Primului Război Mondial din Vicovu de Jos, dar și din Clit, Marginea, Burla, Horodnicu de Jos, Rădăuți (filele 31–101).

În prima parte a acestui articol prezentăm însemnările din perioada 1890–1913, până în preajma Primului Război Mondial (filele 5–30). În următoarele părți vom prezenta evenimentele locale, redată cu acuratețe de preoții din localitate, până în anul 1962. Acești cărturari spirituali, buni mânăuitori ai condeiului, ne transmit de dincolo de mormânt trecutul tumultuos al unui colț al Bucovinei și reușesc a umple un gol în cunoașterea atât de necesară a acestui spațiu plin de istorie, un adaos pentru „lada de zestre culturală” a Bucovinei.

Condica cronicală a parohiei Vicovu de Jos este începută de părintele Dionisie Hacman² și continuată de preoții Constantin Popovici³, George Mihăiescu⁴ și fiul său, Liviu Mihăiescu⁵. Preotul Constantin Popovici notează cu

¹ Prima atestare documentară a localității este consemnată într-un document din anul 1479, emis în 20 septembrie la Suceava, unde este menționat satul „Jicov partea de jos, pe Suceava, cu moară și cu vama care se ia la Jicov”. Cf. *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. II, București, Editura Academiei R. S. R., 1976, pp. 203–204.

² Dionisie Hacman (1837–1917) – fiul profesorului Nicolae Hacman, ginerele lui Constantin Tarangul (paroh în Volovăț) și socrul lui Leonida Bodnărescu. Absolvent al Institutului Teologic din Cernăuți. Preot din anul 1865. Paroh la Vicovu de Jos (1867–1903), apoi la Vicovu de Sus. Protoprezviter districtual asistent și titular la Vicovu de Sus. Cavalier al Ordinului „Franz Joseph”. Fondator al Însotirii raiffeisiene din Vicovu de Jos. Membru sprijinitor al Societății Academice „Junimea” (1878–1879). Cf. Mircea Irimescu, *Societatea pentru Cultură și Literatura Română în Bucovina (1862–2012). La 150 de ani*, vol. II, Rădăuți, Editura Septentrion, 2013, p. 251.

³ Constantin cavalier de Popovici (1846–1938) – fiul profesorului universitar Eusebiu Popovici. Studii secundare în capitala Bucovinei (examen de maturitate în 1887). Absolvent al Facultății de Teologie din Cernăuți (1891). Administrator parohial în Vicovu de Jos (1903–1917), apoi paroh și protoprezviter în Roșă. Cf. *Ibidem*, p. 459.

⁴ George Mihăiescu (1863–1941) – preot. Studii primare în localitatea Udești (1870–1872) și Suceava (1874–1876). Studii secundare la Gimnaziul Superior Greco-Oriental din Suceava (1876–1884, examen de maturitate la Cernăuți în 1884). Studii superioare la Facultatea de Teologie a Universității din Cernăuți (1884–1889). Preot cooperador la Câmpulung (1889–1890), Calafindești (1890), Ruși pe Boul (1890–1898), Brașca (1898–1905), Bălăceana (1905). Paroh în Solca (1906–1917) și Vicovu de Jos (1917–1941). Membru activ (1884–1886), emerit (din 1919) și fondator (din 1920) al Societății Academice „Junimea”. Președinte al Societății Academia Ortodoxă (1887–1888). Membru al Partidului Creștin Social din Bucovina (1908). Participat la Congresul General al Bucovinei (28 noiembrie 1918). Membru al Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina din anul 1885. A beneficiat de stipendii de studii din partea Societății. Scrieri: *Autobiografia mea. Amintiri din viața de elev, student și din timpul cruntului război mondial* (manuscris). Cf. *Ibidem*, pp. 363–364.

⁵ Liviu Mihăiescu (1904–1994) – fiul preotului George Mihăiescu din Vicovu de Jos. Preot paroh la Vicovu de Jos. Informații de pe piatra de mormânt din cimitirul din Vicovu de Jos.

amărăciune că o parte dintre localnici sunt dedați beției și propune închiderea crâșmelor duminica. Tot el consemnează construirea unei noi școli în cătunul Remizău și repararea școlii vechi și a clopotniței. Acesta a fost nevoit să părăsească parohia deoarece în perioada „cruntului război” fiul său a plecat în Vechiul Regat, refuzând să efectueze serviciul militar în Monarhia Austro-Ungară. Preotul George Mihăiescu, refugiat din orașul Solca, consemnează tragedia orașului Solca și a locuitorilor săi în perioada Primului Război Mondial. Acesta menționează zonele fierbinți în evoluția frontului bucovinean – localitățile Clit, Marginea, Burla, Horodnicu de Jos, Rădăuți. George Mihăiescu a fost preot până în 1915 la Solca, însă, somat de autoritățile maghiare să părăsească parohia împreună cu localnicii, a luat drumul pribegiei prin pădure spre Sucevița, deoarece armata maghiară, care avea misiunea de a apăra orașul, a ales o altă alternativă, de a bombarda Solca, a jefui averea solcanilor și, mai grav, de a jefui și dărâma biserica. Cronica oferă pagini de istorie inedite despre localitatea bucovineană Solca din timpul Primului Război Mondial care nu se regăsesc în alte publicații. Părintele refugiat este primit de un coleg de la Horodnic de Sus, iar aici află despre existența postului vacant de preot la Vicovu de Jos. Instalat ca preot, acesta relatează în condica parohiei din Vicovu de Jos evenimentele din Solca, iar mai apoi notează tragedia războiului care a afectat acest colț din Bucovina, Vicovu de Jos. Părintele afirmă, precum un strateg militar, dezavantajul Vicovului în plin război, localitate ce se află la intersecția mai multor drumuri, fiind jefuită periodic când de ruși, când de austrieci. În 28 noiembrie 1918, preotul George Mihăiescu a participat, împreună cu ginerele său, la Congresul General al Bucovinei, unde s-a hotărât „unirea necondiționată, pentru vecie, a Bucovinei în vechile ei hotare cu Regatul României”. Preotul cronicar descrie viața spirituală, socială, politică și cotidiană de pe aceste meleaguri bucovinene din perioada interbelică. Sunt menționate problemele politice locale, aspecte din viața cotidiană a sătenilor, muncile agricole, anii de secetă, sosirea timpurie a iernii: „Iarna a venit prea devreme și a ținut foarte mult. Sătenii nu au reușit să culeagă toată recolta de pe câmp. Mulți gospodari au sfârșit nutrețul și vitele lor mor de foame. Chiar părintele Mihăiescu este ajutat cu puțin nutreț și paie pentru a scoate calul și oițele din iarnă”.

Evenimentele dramatice din al Doilea Război Mondial obligă autoritățile locale să evacueze Vicovul și o parte din documentele bisericești, acestea fiind astfel salvate de urgența flăcărilor războiului ce au cuprins localitatea. După război, preotul Liviu Mihăiescu continuă însemnările în cronică, dar este atent să nu supere autoritățile comuniste. Totuși părintele notează cu regret predarea casei parohiale din localitate și înființarea C.A.P. -ului în vechile clădiri parohiale.

Despre importanța cronicilor cronice profesorul universitar Mihai Iacobescu, menționa că biserica și școala au o însemnătate crucială în lumea satelor⁶. Deși incomplete și inegale ca volum de informații, aceste documente de epocă, în măsura în care sunt întărite cu diverse știri de arhive, permit conturarea

---

⁶ Mihai Iacobescu, *30 de zile în „Siberia”*. Căutând Arhivele Bucovinei, Iași, Editura Junimea, 2005, p. 195.

unei imagini complete a satului românesc bucovinean la sfârșitul secolului al XIX-lea începutul secolului al XX-lea.

În transcrierea textului am respectat normele Academiei Române de ortografie și punctuație, am înlocuit scrierea cu majusculă sau cifră a lunilor anului și denumirea localității (*Vicov, Vicovul – Vicovu*). Pentru a reda specificul epocii în care a fost scris acest document, am păstrat cuvintele și formulările vechi: *alătura, asociațiunea, banderiu, barabule, bleah, chezășia, cusutorițe, dezrădicat, discos, fiiască, gărlă, holtei, iară, intelighența, inspecționat, lungoare, megieș, mulțămit, ningău, noviț, nutrimente, obârșia, otavă, panachidă, pelagră, poporeni, priveghere, păreți, păpușoi, reparatură, repausat, rezoluțiune, simbrie, spese, strujeni, ținutal, țințirim, uium, ungi, vicinale; drum de fer, moară cu vapor, innul poporal, emis guvernial, s-a finit, a lojat, să se reție, să nu ieie, din aiure*. Prin croșete [...] am marcat intervențiile noastre în text, explicațiile cuvintelor și expresiilor din limbajul religios, arhaice sau mai rar folosite în limba română, cuvintele ilizibile, precum și notele infrapaginale.

CONDICA CRONICALĂ [A PAROHIEI] VICOVU DE JOS

Începutul. Unele date referitoare la Parohia Vicovu de Jos

Biserica cea nouă de piatră s-a început a se zidi în anul 1873, în timpul împăratului Francisc Iosif I. Eparhia era condusă de Excelența Sa, D. Episcop Eugenie Hacman⁷. Biserica s-a construit pe spesele locuitorilor din comună, în preț de 23 000 [de] f[lorini] și s-a finit în anul 1878. La 3/15 septembrie 1878 s-a sfințit biserica aceasta nouă [...] Eminența sa, D. Arhiepiscop al Bucovinei și Dalmației, Teoctist Blajevici⁸, în asistența protoprezviterului ținutal Dimitrie Siretean⁹,

⁷ Eugenie Hacman (1793–1873) – după ce urmează Școala clericală din Cernăuți, studiază teologia romano-catolică la Viena (1823). Călugărit în anul 1823. Catihet la școala poporală și profesor (studiul biblic) la Institutul Teologic din Cernăuți (1827–1835). Arhimandrit la Mănăstirea Dragomirna. Episcop al Bucovinei (1835–1873), a fost numit mitropolit al nou înființate Mitropolii a Bucovinei și Dalmației (1873), însă moare înainte de a fi instalat în scaun. Cf. Mircea Irimescu, *op. cit.*, p. 251.

⁸ Teoctist (nume de botez, Teodor) Blajevici (1807–1879) – studii secundare și superioare la Institutul Teologic din Cernăuți. Hirotonit în 1832 la Storojineț. Paroh la Prisăcăreni (1832–1837). Călugărit în anul 1837 sub numele de Teoctist. Spiritual (1837–1857), apoi rector (1857–1863) la Seminarul Clerical din capitala Bucovinei. Profesor la Preparandia, la Gimnaziul de Stat și la Școala de cantori, toate din capitala Bucovinei. Egumen al Mănăstirii Dragomirna (1863–1874). Arhimandrit diecezan și vicar general al Episcopiei Bucovinei (1874–1877). Arhiepiscop al Bucovinei și mitropolit al Bucovinei și Dalmației (1877–1879). Cf. *Ibidem*, p. 62.

⁹ Dimitrie Siretean (1802–1880) – absolvent al Institutului Teologic de la Cernăuți. Preot în Vicovu de Jos (1834–1867) și Vicovu de Sus (1867–1880). Protoprezviter districtual la Vicovu de Sus. Membru al Reuniunii Române pentru Leptură de la înființarea acesteia (1862), apoi al Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina. A făcut o donație pentru crearea a două fundații în cadrul Societății pentru Cultură: una de 2 000 de florini, pe numele său și una de 1 000 de florini, pe numele soției sale, Elena Siretean. Proprietar al Crucii de Aur conform inscripției de pe piatra sa de mormânt din curtea bisericii din Vicovu de Sus. Cf. *Ibidem*, p. 536.

precum și a parohului local Dionisie Hacman, precum mai mulți preoți din comunele megieșe. Iară biserica cea veche, aceea anul zidirii nu se știe, și se află numai o inscripție deasupra ușii din afară, cum că s-a clădit în anul 1777 de gospodarii Ilie Hrișcă, Ion Rotari, Nicolae Burciu și alții și au dăruit comunei Bahrinești¹⁰ și au transportat în anul 1880 această biserică a lor și s-a așezat în vatra satului spre întrebuințare.

Biserica cea nouă cu patru turnuri în stil gotic stă pe un lot ridicat cam în mijlocul comunei, spre amiază drumului, care duce de la Rădăuți la Vicovu de Sus, are forma crucii, două intrări pentru popor și una în altar pentru preoți, ce este acoperită cu bleah [tablă]. Intrând prin portal în biserică, se află în dreapta o ușă spre intrare unde servește taina botezului, alta spre venirea la altar și turnul cel [de] deasupra pronaosului. Forma pronaosului este pătrată și în față este așezat iconostasul de la biserică cea veche mutată la Bahrinești. Naosul s-a refăcut cu o ușă spre miazăzi. Iconostasul, care desparte sfântul altar, este făcut de pictorul Epaminonda Bucevschi¹¹. În altar se află două uși, una de-a dreapta, pe care se iese afară, alta de-a stânga, ce iese la turnul de deasupra naosului.

După tradițiune au fost comunele cele învecinate două: comuna Bilca–Voitinel și Gălănești, încorporate atât politicește, cât și bisericicește cu comuna Vicovu de Jos, are un vornic și un paroh cu ședere la Vicovu de Jos, precum arată acele fragmente din mitrica născuților, morților și cununaților, păstrate în cancelaria parohială și legate într-un tom, *Fragmentele ortodoxe din anul 1794 și 1787*.

Cam așa s-au format comunele vicinale de sine stătătoare cândva: Bilca, Voitinel, cu filiala Gălănești [...] așa apare în condicile din anul 1808, [...] că de atunci s-au așezat pe la maica biserică Vicovu de Jos. Prima este comuna aceasta Vicovu de Jos centrul pentru comunele vicinale, față cu biserică care se pare că a fost centrul ce comunica mai ales pentru Mănăstirea Putna, că și acuma se află moara numită Moara Călugărilor, care după tradiție s-a clădit încă înainte de încorporare cu Austria, și este cea mai veche din tot ținutul Vicovelor (după așa-zisa oamenilor bătrâni). Se zice că era cu scrierea la moara aceasta un călugăr anume pus din partea egumenului Putnei, cu acel scop să organizeze ca pentru oamenii ce vor aduce la moară din comunele vicinale anume pentru a măcina, Vicov, Bilca și Voitinel cu Gălănești, să nu se ieie uiumul [cantitate de făină reținută la moară drept plată în natură pentru măcinat], pentru că satele acestea au

---

¹⁰ Vechea biserică din lemn din Vicovu de Jos a fost clădită de episcopul Dosoftei Herescul în anul 1777. Această biserică a fost vândută (donată?) satului Bahrinești. Cf. Dimitrie Dan, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, București, Editura Basilica, 2009, p. 154.

¹¹ Bucevschi Epaminonda (1843–1891) – pictor. Studii: Seminarul Teologic la Cernăuți (1863–1867), unde l-a avut ca profesor de desen și îndrumător în ale artei plastice pe K. Arend; Academia de Arte Frumoase din Viena (1868–1874). Călătorii de documentare în Germania, Franța, Italia. În 1872, Academia de Belle Arte din Viena îi acordă premiul I pentru cele mai bune studii. Un an mai târziu devine membru al Societății „Albrecht Durer” din Viena. Prieten cu M. Eminescu, C. Porumbescu, T. V. Ștefanelli, care erau studenți la Viena și-l vizitau deseori. Solicitat de mitropolitul Silvestru Morariu, acceptă postul de pictor diecezan. Pictează și restaurează zeci de biserici (a pictat iconostasul bisericii din Vicovu de Jos). Cf. Emil Satco, Alis Niculică, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. 1, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, 2018, p. 298.

ajutat moara aceasta la atragerea gârlei, locuind câteva zile pe an la moară, și vama mare a Sfintei Mănăstiri Putna, așa cum am auzit de la bătrâni când am venit în comuna aceasta în anul 1864. Devenind Bucovina sub dominația austriacă, s-au dat la moara aceasta, fiind de ajuns apa, prin noile direcții economice din Rădăuți și un fierăstrău [fabrică de cherestea] pentru tăiatul scândurii din pădurile vicinale Vicovu de Sus, Bilca [...]. Mai târziu s-a reconstruit casa fostului silviculor suprem Carol R., în anul 1874, pe spesele Fondului [religionar], apoi s-a înființat [...] germană, care au luat pădurile și această moară cu vapor, care însă a ars, și acuma se află numai moara cea primitivă făcută de călugări și cu sudoarea comunelor vicinale. În locul fierăstrăului de la Vicovu de Jos s-a clădit un fierăstrău nou de B. Popper, arendașul nou al pădurilor Vicovu de Jos, Bilca, Vicovu de Sus și F. la Bivolărie, [în] 1892.

Țintirimul a fost înainte de încorporare în jurul bisericii, mai târziu s-a mutat pe locul lui Ieșan, pe șoseaua spre Vicovu de Sus. Dar în urmă s-au mutat iarăși lângă biserică, cu targa trasă cu boi din partea gospodarului Chifan, aceeași persoană spre acel loc unde și acuma se îngropau repausații [decedații]. În țintirim se aflau multe inscripții pe cruci de piatră, care în urma [...].

Cu privire la evenimentele petrecute din partea locuitorilor din satul acesta pe tărâmul bisericesc religios moral-confesional se poate constata [...] Legea gr. or. [...] au ridicat credincioșii biserica lor, împovărând-se pe spese proprii, precum se vede din inscripția celei vechi care au dăruit comunei Bahrinești, iconostasul s-a așezat după dorința donatorilor în biserica cea nouă, alături de strana femeilor. Fiind masa [...] au trecut la confesiunea lor mai multe familii de alta confesiune, care în timp s-au așezat în comuna aceasta, precum se poate constata după numele unor familii precum Valter, Levițchi, care după nume au fost veniți din aiure.

După tradițiune au fost în comuna aceasta cea mai mare școală poporală la care [...] comunele vicinale, Bilca, Vicovu de Sus, Voitinel, Gălănești, ba chiar Frătăușul Nou. Înmulțindu-se apoi străinii de confesiunea romano-catolică, s-a creat noua școală pentru romano-catolici [...]. Se mută parte de la confesiune [...], parte la direcția ecumenică din Rădăuți, făcând școala sub privighere clericală. După însă au devenit [...] acestei școli s-au zidit în anul 1892, fiind paroh local Dionisie Hacman. În anul 1899 s-au înființat tot în acel edificiu de școală patru clase sub conducerea superiorului Ifrim Isopescu¹², care a venit la școala aceasta în anul 1872. Tot în anul 1899 s-a cumpărat de la Fondul religionar un edificiu alături de școala, pentru a mări școala și pentru a locui învățătorii.

Anul 1891

În luna lui april s-a clădit [...] un fierăstrău mare de vapor, exploatându-se butuci din pădurile vicinale Vicovu de Sus, Vicovu de Jos, Horodnic de Sus și

---

¹² Ifrim Isopescu (1850–1924) – absolvent al Școlii de învățători (Pedagogiul) din Cernăuți (1874). Învățător (examen de definitivat în 1878) și director școlar la Vicovu de Jos. Fondator al Însotirii raiffeisiene din Vicovu de Jos. Cf. Mircea Irimescu, *op. cit.*, p. 308.

Bilca. Locuitorii Vicovelor aveau foarte bună organizare la început, în urmă a adus antreprenorul mulți străini, mai ales din Galiția, și ai noștri erau ocupați cu tăierea butucilor din păduri la muncă mai mare. Anul acesta a fost mănos, toamnă frumoasă, iar între vite s-au ivit boala la unghii [unghii], încât au fost siliți oamenii să taie vitele și s-a produs scumpete foarte mare.

Anul 1892

În anul acesta a ars mașina la fierăstrău și în locul lui nu s-a mai făcut altul și a rămas numai cel primitiv la moara călugărilor. La finele anului acestuia s-au făcut noile proiecte pentru drumul de fer de la Rădăuți la Falcău și altul de la Hliboca – Ciudei – Crasna la Falcău.

Anul 1893

În decursul anului acestuia [...]

Prourmarea condicii cronice

Anul 1903

În 26 iunie 1903 a fost parohul enoriei Vicovu de Jos d-l Dionisie Hacman, deznăscut [îndepărtat] din această enorie prin d-l Arhimandrit Teodor Patraș¹³, ca delegat al prea venerabilului Consistoriu și prin d-l Vysluzyl, ca comisariu guvernial și strămutat în calitate de protoprezviter la enoria Vicovu de Sus. În locul D-lui Dionisie Hacman a fost introdus ca administrator parohial, cooperatoriul din Vicovu de Sus, d-l Constantin Popovici, care a și preluat conducerea enoriei în ziua de 26 iunie 1903 stil nou. Păstorirea acestei enorii a fost pentru noul păstor sufletesc la început împreună cu foarte multe greutăți. Abstrăgând momentul că locuitorii în această enorie nu cercetau regulat sfânta biserică și erau în mare parte dedați cu totul la patima beției, se afla și sfânta biserică într-o stare de tot sărăcuță, atât [în] ce privește partea decorativă, precum și avutul Discosului [taler pe care se strâng în biserică bani de la credincioși pentru nevoile cultului]. Astfel decorau părății sfintei biserici numai zece prapuri vechi și icoanele cele mai de căpetenie ale sfinților, iar în Discos s-a aflat numai suma de 21 [de] coroane.

La îndemnul noului păstor sufletesc au fost donate Sf. biserici spre înfrumusețarea acesteia mai multe lucruri și anume: două prapuri de piele, în valoarea de 60 [de] coroane, donate de Emanuil Ieșan și Ioan Ieșan; un prapor din piele în

---

¹³ Teodor Patraș (1839–1917) – preot și arhimandrit. Studii secundare la Gimnaziul Superior de Stat din capitala Bucovinei. Absolvent al Institutului Teologic din Cernăuți, hirotonit preot în anul 1866. Profesor de religie la Școala populară din Siret (1873–1879). Paroh la Frătăuții Vechi (1890–1901). Călugărit, cu numele Teofil, la Mănăstirea Dragomirna în anul 1901. În același an este numit egumen al Mănăstirii Putna. Cf. *Ibidem*, p. 426.

valoarea de 50 [de] coroane, donat de Simion a lui Toader Țugu; o cruce procesională în valoare de 30 [de] coroane, donată de Marcu Șorodoc; o cruce de lemn [în] valoare [de] 32 [de] coroane, donată de Dumitru Mihai Chirilă; 3 icoane cu cadre aurite, [în] valoare [de] 18 coroane, donate de Glicheria a Petru Chifan; o icoană cu cadru aurit, [în] valoare [de] 10 coroane, donată de Ioan George Muntean; o icoană cu cadru aurit, [în] valoare [de] 5 coroane, donată de cantorul Ioan Nistor; o icoană a Maiestății Sale Francisc Iosif I, în valoare de 12 coroane, donată de d-l Ioan Bolocan¹⁴, învățător; o icoană a Înalt Prea Sf. Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Vladimir de Repta¹⁵, în valoare de 12 coroane, donată de d-l Ioan Bolocan, învățător; o icoană în valoarea [de] 32 [de] coroane, donată de Toader și Domnica Muntean; un tetrapod în valoare de 200 [de] coroane, cumpărat cu bani colectați de către păstorul sufletesc și de primarul Ioan Ieșan. Afară de acestea, m-a lăsat păstorul sufletesc să îndemn prin predici dese pe locuitori la fapte bune și creștinești și să lupte contra patimei beției.

Anul 1904

Având în vedere momentul că serviciul Dumnezeiesc e mult mai sublim și place mult mai mult credincioșilor dacă e acompaniat de un cor, a stăruit păstorul sufletesc pe lângă domnul Filip Cârdeiu, învățător, ca să înființeze un cor bisericesc de plugari. Zelului neobosit al d-l[ui] învățător e de mulțumit că în decursul petrecerii sale în Vicovu de Jos, și anume până în anul 1905, au fost cântate cântările bisericești regulat în decursul Sfintei Liturghii de un cor de plugari bine organizat. În luna iulie a acestui an, pe când se sărbătorea în Mănăstirea Putna la mormântul lui Ștefan Vodă amintirea acestui voievod, a fost sărbătorită și în această comună sărbătoarea tuturor românilor printr-o liturghie solemn celebrată de către d-l Constantin Popovici¹⁶, profesor

---

¹⁴ Ioan Bolocan (Vicoveanu) (1879–1973) – cursuri primare în localitatea natală Vicovu de Jos (1886–1890) și Școala poporală din Cernăuți (1890–1894). Studii secundare la Gimnaziul Superior din Rădăuți (1896–1900) și Pedagogiul din Cernăuți (1900–1904). Învățător (1904–1938), timp de 28 de ani director la școala primară din Vicovu de Jos. Conduce, din 1908, corul bisericii din Vicovu de Jos și corul Cercului cultural al învățătorilor din zona Vicovelor. Primar al comunei Vicovu de Jos (1942), pretor al Plășii Vicovelor (1943–1944). Posesorul unei colecții de lucrări muzicale de excepție (16 000 de piese), pe care o donează, împreună cu biblioteca personală, Muzeului Regional din Suceava (1966). Cf. *Ibidem*, p. 635.

¹⁵ Vladimir (nume de botez, Vasile) de Repta (1842–1926) – studii primare la Școala Germană din Sniatyn și secundare la Gimnaziul Superior de Stat din Cernăuți (1856–1864). Studii superioare la Institutul Teologic din capitala Bucovinei (1864–1868) și specializări la Viena, Bonn și Zürich (1870–1872). În anul 1875 se călugărește sub numele de Vladimir. Profesor la Institutul Teologic (1873–1875), apoi la Universitatea din Cernăuți (1875–1895). În anul universitar 1883/1884 îndeplinește funcția de rector al Universității, iar mai apoi a fost decan al Facultății de Teologie. Vicar general al Mitropoliei Bucovinei (1896–1902), episcop de Rădăuți, arhiepiscop al Cernăuților și mitropolit al Bucovinei (1902–1924). Membru de onoare al Academiei Române (1919). Cf. *Ibidem*, p. 497.

¹⁶ Constantin Popovici (1846–1938) – teolog ortodox. A absolvit cursurile Institutului Teologic din Cernăuți. Studii superioare la Viena. Din anul 1880 a fost profesor universitar la Universitatea din Cernăuți și rector al acesteia (1888/1889, 1890/1891). Este autorul lucrărilor:

universitar în Cernăuți, George Șandru, paroh în Rogojești și de păstorul sufletesc al acestei enorii, Constantin Popovici, împreună cu diaconul Adrian Lupășteanu. [Cu] ocaziunea sărbătorii de la Putna a fost sfânta biserică a acestei enorii vizitată de multe personalități ale României libere și astfel de d-l Kalinder, Morțun, Cuza, Tocilescu, Marghiloman ș.a.m.d. În zilele acestea de sărbătoare a fost vizitată enoria aceasta și de către I.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit dr. Vladimir de Repta, care, reîntorcând-se de la serbarea din Putna, a aflat de bine să se reție aproape două ore în această enorie, fiind întâmpinat de locuitori cu multă însuflețire și cu dragoste sinceră fiecească.

Anul 1905

Fiind casa parohială de mulți ani nereparată și aflându-se deci într-o stare defectuoasă, s-a început în luna lui iulie a. c. cu reparatura acestei case și a fost reînnoită aproape cu totul, cu suma de 11 500 [de] coroane. În luna septembrie a acestui an a fost denumit administrator parohial Constantin Popovici de paroh al acestei enorii, cu Decretul nr. 7175, [din] 19 octombrie 1905. Cu toate că păstorul sufletesc s-a interesat să îndemne pe locuitorii acestei comune la fapte bune și creștinești, trebuie să constate cu durere că totuși o mare parte de populațiune e dedată beției, izvorul tuturor relelor. O cauză principală a acestui rău – trebuie să fie constatat momentul că directoriile competente nu stăruiesc ca crășmele să fie închise în timpul hotărât prin lege.

Anul 1906

În anul acesta a fost comuna noastră fericită cu vizitarea canonică a I.P.S. Sale Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Vladimir de Repta, la 28 august/10 septembrie 1906. La orele 11 jumătate a sosit înaltul oaspete de la enoria Putna, asistat de Preavenerabilul protoprezviter catedral Calistrat Coca¹⁷, diaconul Mihai Boca¹⁸, protopresviterul districtual Dionisie Hacman, arhimandritul și egumenul Sfintei Mănăstiri Putna, Teofil Patraș și ca delegat guvernial al secretariatului de la căpitănia din Rădăuți, d-l Robert P. pe teritoriul acestei comune și a fost acolo la

---

Fântânele (izvoarele) și codicii dreptului bisericesc ortodox cu un apendice care conține învățătura celor 12 apostoli, tradusă în textul original grecesc (Cernăuți, 1886); *Canoanele apostolice, cu un adaos la deslegarea întrebării despre originea lor* (Cernăuți, 1896); *Capitolul al șaptelea al literii P din Sintagma alfabetică a lui Matei Vlastare: despre Sfintele Paști sau despre computul pascal* (Cernăuți, 1900). [https://ro.wikipedia.org/wiki/Constantin_Popovici_\(teolog\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Constantin_Popovici_(teolog)) (27 martie 2025).

¹⁷ Calistrat Coca (1853–1918) – școala primară la Volovăț. Studii secundare la Gimnaziul Superior Greco-Oriental din Suceava (examen de maturitate în 1873) și la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1873–1877). Preot cooperador la Molodia (1877–1883), protoprezviter la catedrala mitropolitană din Cernăuți. Cf. Mircea Irimescu, *op. cit.*, p. 142.

¹⁸ Mihai Boca (1869–?) – fiul preotului Amfilochie Boca. Absolvent al Facultății de Teologie a Universității din Cernăuți. Diacon (1893), apoi arhidiacon la catedrala din capitala Bucovinei. Pensionat în anul 1936. Cf. *Ibidem*, p. 65.

hotar întâmpinat de d-l învățător superior Ifrim Isopescu și antistele comunal Ioan Ieșan în numele comunei cu pâine și sare. De aici au fost conduși cu multă însuflețire și entuziasm de către un banderiu mare de călăreți până la biserica parohială, unde au fost întâmpinați de către parohul local, părintele Constantin Popovici și binecuvântat cu cuvinte însuflețite pentru înalta sa sosire în comuna aceasta.

După săvârșirea doxologiei a cuvântat Înaltul Păstor despre beție, pelagră, cumpătate, bună înțelegere, prosperare pe terenul școlar și cercetare religioasă-morală, care a fost cu atențiune exemplară urmărită de întregul popor adunat. Vorbele izvorâte din o inimă atât de binevoitoare au fost primite de fiecare în inima sa, am aflat de la arhiepăstorul iubit. Și tineretul a fost apoi întrebat de către mitropolit despre cele catihetice. Apoi a pornit Mitropolitul cu toți preoții spre țintirim și a făcut în amintirea morților panachida. De aici a călătorit Preasfințitul Mitropolit la casa parohială, unde a lojat [s-a cazat temporar]. A doua zi, de sărbătoarea „Tăierea capului Sf. Proroc Ioan”, a participat Preasfințitul cu o asistență mare de preoți în biserica de aici. Predica despre Sf. Proroc Ioan a fost rostită de către parohul Constantin Popovici. La 4 ore d. a. a pornit înaltul oaspete de aici condus de un banderiu mare de călăreți și petrecut de toți parohienii cu însuflețire și adorare nemaipomenită la parohia învecinată Voitinel.

Anul 1907

În anul acesta s-a fost îngrădit țintirimul de aici la stăruința vrednicului antiste comunal Ioan Ieșan. În 10/23 noiembrie a fost convertit Heinric F., care trecea de la confesiunea protestantă la confesiunea ortodoxă. La finele anului acestuia a nimicit boala lungoarea cea rea [febra tifoidă], cu pete pe mulți oameni.

Anul 1908

În vara anului acestuia a fost mai mult de două luni secetă cumplită, așa încât a produs între gospodari mare îngrijorare. Toate recoltele de pe câmp au fost nimicite. După ce au ieșit oamenii cu preotul în mai multe rânduri cu procesiune, icoane pe câmp unde s-a făcut agheasmă și s-a îndurat bunul Dumnezeu și a început să plouă pe la 15 iulie. În urma acestei ploii s-au îndreptat toate. În lunile august și septembrie au fost ploii mari și îndelungate așa încât apa Sucevei s-a revărsat în trei rânduri, făcând stricăciuni foarte mari. În urma acestor ploii a putrezit multă pâine și fân pe câmp. Cu strânsul pâinii și făcutul fânului a mers foarte greu. În 22 septembrie, pe la miezul nopții, au fost treziți din somn locuitorii de un cutremur de pământ, care a durat câteva secunde, fără însă să fie ivit vreo pagubă. Duminică, în 5 octombrie după amiază a început a ninge și de

atunci a ținut ningăul mai multe zile, fără a înceta. Vremea asta a apucat otăvi necosite [iarbă care crește în același an, după ce câmpul a fost cosit sau pășunat], barabule [cartofi], sfecele, strujeni de păpușoi [porumb] pe câmpuri neștrânse. Aceasta a adus mare supărare și pagube la gospodarii noștri.

În 17/30 septembrie a fost școala, biserica, cancelaria parohială, inspecționată de către inspectorul diecesan profesor doctor Teodor Tarnovschi. De aici a plecat a doua zi la inspecțiunea pretoriilor Bilca, Vicovu de Sus și Voitinel.

La începutul anului acestuia școlarul s-a activat la școala din Remizau a doua clasă, în casa gospodarului Zaharia Chifan. Conducătorul școlii – învățătorul superior d-l Emil Iliuț. În 18 iulie a.c. a repausat [decedat] bătrânul cantor bisericesc Emanuel Ieșan, în vârstă de 85 de ani. Bătrânul cantor a servit 60 de ani credincios sfânta biserică, având o purtare cu totul evlavioasă și a rămas până la moartea sa holtei. Acesta a fost în întreaga Bucovină veteranul cantorilor bisericești gr. ort. El a fost decorat cu medalia pentru 40 de ani de serviciu credincios. Tot în luna aceasta s-a mulțumit cantorul auxiliar de aici Ioan Nistor de serviciul său și a intrat ca novit în Sfânta Mănăstire Putna, unde a primit numele Iov. După repausarea cantorului Emanuil Ieșan, s-a primit ca [și] cantor bisericesc, cantorul auxiliar din Vicovu de Sus, Samson Popescul, care e născut din gospodari în Straja. În 12/25 decembrie 1908 a fost denumit Samson Popescul din partea protopresviterului Vicovelor, cantor provizoriu.

În 18 noiembrie/1 decembrie 1908 s-a făcut în biserică de către parohul Constantin Popovici privegherea de seară în onoarea jubileului de 60 de ani de domnie a Majestății Sale Împăratului Francisc Iosef I. Biserica a fost deosebit de frumos luminată și a participat toată intelighența de aici și o mulțime de poporeni. În 19 noiembrie/2 decembrie 1908, ziua jubileului de 60 de ani de domnie a Majestății Sale Împăratul Francisc Iosef I, s-a celebrat de către parohul Constantin Popovici Sfânta Liturghie și doxologia, la care a participat corpul didactic, cu copiii de la școală, toată intelighența de aici și o mulțime mare de poporeni. Cuvântarea festivă a ținut-o parohul Constantin Popovici. Cântările bisericești și imnul poporal le-au executat corul de aici condus de învățătorul Ioan Bolocan. După săvârșirea acestui serviciu solemn s-a sfințit în cazarma jandarmeriei de aici pe dealul Leahului icoana Majestății Sale de către parohul de aici Constantin Popovici, asistat de David Moroșan, parohul din Voitinel și Leon A., parohul din Gălănești.

Anul 1909

În 20 iulie/2 august 1909 s-a sfințit cimitirul cel nou de 20 de prăjini, cumpărat de la gospodarul Aftanasie Chifan, în urma împuternicirii Înalț Prea Venerabilului Consistoriu, [din] 12/25 iunie 1909, numărul 96, de către parohul de aici, Constantin Popovici, în prezența deputatului districtual Teofil Simionovici și a unui număr mare de poporeni. În luna lui iunie 1909 s-a ales ca primar comunal gospodarul de aici, Ignatie Motrescul.

Anul 1909*

În urma secetei din vara trecută și a iernii de tot timpurie s-a simțit aici și în întreaga Bucovina mare lipsă de fân la începutul acestui an. La stăruința parohului de aici, Constantin Popovici ca director al Băncii Raiffeisen, s-au comandat prin bancă peste 20 [de] vagoane de fân de la consiliul cultural din Cernăuți și numai așa gospodarii de aici cu vitele lor s-au descurcat. Roada de anul acesta a fost de tot multămitoare. În 26 iulie/8 august s-a sfințit țintirimul cel nou, cumpărat de 20 de prăjini de la gospodarul Aftanasie a lui Ioan Chifan și adaos la țintirimul cel vechi, de către parohul Constantin Popovici, ca delegat din partea Înalt Preasfințitului Mitropolit Dr. Vladimir de Repta. La această serbare a participat și deputatul [...] și imperial din ținutul Rădăuțiului, M. Teofil Simionovici¹⁹.

În mijlocul acestui țintirim a așezat antistele comunal Ioan Ieșan o cruce mare de piatră, pe care s-a scris data, luna și anul sfințirii acestui țintirim. În anul acesta a cântat în zilele de sărbătoare în biserică corul condus de zelosul învățător Ioan Bolocan. În luna lui august s-a început zidirea școlii cu trei clase în Remizău, care costă 36 000 [de] coroane. Moara Fondului religios de aici, dată în arendă lui G., a ars cu totul în 20 noiembrie/3 decembrie a.c. La provocarea Înaltului Consistoriu a încheiat epitropia bisericească de aici în 29 noiembrie/12 decembrie a.c. [...] George Ieșan un protocol de învoială.

Anul 1910

Cu emisul Guvernului țării din 20 octombrie 1909, nr. 38 882, și prin Înalta Rezoluțiune a Majestății Sale din 8 ianuarie 1909, primesc pălimarii bisericii de la 1 ianuarie 1909 o simbrie anuală de 80 [de] coroane de la Fondul religios. Înalt Prea Venerabilul Consistoriu a decretat, cu 10/23 ianuarie 1910, nr. 898, pe cantorul interimar Samson Popescul de cantor definitiv bisericesc în parohia din Vicovu de Jos. În 31 mai/12 iunie 1910, s-a făcut alegerea de epitropi bisericești și au fost aleși ca epitropi următorii: Ioan Ieșan, Ifrim Isopescul, Petru Carcea, Dumitru Chifan, Filip Șorodoc, Ion Bolocan, Maței Cârstean, Ion Muntean, Domițian Coroamă, Gavril Burciu, Marcu Mutescu și primarul Ignatie Motrescu. În 16/29 august 1910 s-a sfințit școala de trei clase în Remizău de către parohul de aici, Constantin Popovici. E un edificiu foarte frumos și costă 36 000 [de] coroane, zidită cu piatră și acoperită cu tinichea.

* Anul 1909 este menționat de două ori în *Cronică*, la filele 21 și 22.

¹⁹ Theophil Simionovici (1864–1935) – judecător la Tribunalul provincial din Cernăuți. A absolvit Gimnaziul german din Cernăuți și a făcut studii de drept la universitățile din Cernăuți și Viena. A fost membru în Camera Deputaților a Consiliului Imperial din Viena, deputat al curiei comunelor rurale (Rădăuți) în legislatura a X-a (1904–1910) și al curiei a III-a în legislatura a XI-a (1911–1914), membru al Partidului Național Român, membru al Consiliului orașului Cernăuți și al Consiliului școlar orașenesc. Cf. Mihai-Ștefan Ceaușu, *Parlamentarism, partide și elită politică în Bucovina habsburgică (1848–1918). Contribuții la istoria parlamentarismului în spațiul central-este european*, Iași, Editura Junimea, 2004, pp. 451, 522.

Anul 1911

Ploile mari din luna iulie au făcut multe pagube mari la semănături, vărsându-se și apa Sucevei și a rupt la oameni mult pământ. În anul acesta au fost și semănăturile în urma ploilor foarte slabe. În luna lui iulie s-a ținut la Cernăuți un meeting mare al credincioșilor noștri români ai bisericii gr. ort. sub președinția d-l baron Eudoxiu Hurmuzachi²⁰ contra rușilor, care cer pe terenul bisericesc egalitate cu românii. S-a decis despărțirea rușilor de români și înființarea unei episcopii rutene. În felul acesta s-a trimis un memorandum semnat de 17 000 de români către Majestatea Sa Împăratul Franz Iosef I. La acest meeting au participat și 10 gospodari din comuna aceasta. Memorandumul a fost lucrat de consilierul aulic Eusebie Popovici.

În anul acesta s-a început cu zidirea unei clopotnițe la biserică și a școlii cu șase clase în centrul satului. Ambele edificii vor contribui mult la înfrumusețarea satului. În urma scumpetei enorme a nutrimențelor în întreaga împărăție are loc o mișcare mare și adunări mari, cerând o acțiune contra scumpetei. În 10 noiembrie st.n. 1911 s-a sfințit de către parohul de aici, Constantin Popovici, școala de șase clase în centrul satului. La această sfințire au luat parte mulți oaspeți, dintre care cei mai importanți au fost: comisarul de la căpitanatul Rădăuți, d-l Constantin Burciu, inspectorul școlar districtual, d-l Petru Pitei²¹, d-l deputat al districtului Rădăuți, Aurel Țurcan²², consilierul de la direcțiunea Fondului religios, d-l Corneliu H. ș.a.m.d, corpul didactic de aici și din împrejurimi, poporenii de aici, cu primarul Ignatie Motrescul. Tot în anul acesta s-a început pe la mijlocul lui noiembrie și învățământul la această școală, la care a fost denumit ca învățător superior, învățătorul superior din Bilca, d-l George Nicoară.

Anul 1912

În anul acesta a fost foarte timpurie „Învierea Mare”, pe 7 aprilie. Primăvara a fost foarte caldă, iar vara mai răcoasă și ploioasă. Din luna lui septembrie până

---

²⁰ Eudoxiu Hurmuzachi (baron) (1845–1931) – fiul lui Gheorghe Hurmuzachi. Școala primară și studii secundare la Cernăuți, apoi la Viena și Bruxelles (absolvite în 1864). Urmează Facultatea de Drept din cadrul Universității din Viena (1864–1868). A îndeplinit mai multe atribuții administrative în Bucovina și la Viena. Succesiv, a fost căpitan districtual la Cernăuți și la Suceava (1878–1891), membru în Dieta Bucovinei (1884–1898) și în Parlamentul de la Viena (1891), funcționar al Ministerului de Interne din capitala imperială (1876–1878). Președinte al Partidului Național Român din Bucovina. Cf. Mircea Irimescu, *op. cit.*, p. 274.

²¹ Petru Pitei (1852–?) – absolvent al Pedagogiului din Cernăuți (1876). Învățător (definitiv în 1882), apoi director la Școala Poporală din Caliceanca (Cernăuți). Inspector școlar districtual în capitala Bucovinei. Cf. *Ibidem*, p. 440.

²² Aurel Țurcan (1876–1939) – studii primare în localitatea natală Cașvana și secundare la Gimnaziul de Stat din Rădăuți (examen de maturitate în 1895). Studii universitare la Academia de silvicultură din Viena. Inginer al Fondului religios greco-oriental al Bucovinei. În anul 1909 este ales deputat în Dieta Bucovinei, apoi membru în Comitetul Țării și vicemareșal al Dietei. Cf. *Ibidem*, p. 611.

în octombrie a plouat încontinuu și au fost inundații mari în țară. De răul ploilor au avut oamenii pe câmp și multă pagubă, deoarece partea cea mai mare de pâine și fân a putrezit. Din cauza aceasta s-a scumpit foarte mult pâinea. În anul acesta s-a acoperit din nou biserica cu tinichea și s-au făcut reparaturi mari la biserică, în preț de 25 000 [de] coroane. Totodată s-a văruiat biserica din afară și din interior.

La președinția țării pentru Bucovina a fost denumit contele Meran²³. La 7/20 ianuarie 1912 a închis ochii pentru vecie arhimandritul de scaun dr. Miron M. Călinescu²⁴ în vârstă de 75 de ani. Unul dintre cei mai distinși, mai demni și mai devotați stâlpi ai bisericii și națiunii noastre române. A fost distins ca [și] comandor al Ordinului „Francisc Iosif I”, cu medalia „Răsplata muncii pentru biserică” clasa I, a fost *cive onor* [*civis honor*] al capitalei Cernăuți, membru fondator al Societății pentru Cultură și Literatură Română în Bucovina și a mai multor societăți umanitare și culturale etc. În 10/13 ianuarie a fost cu multă pompă înmormântat în cimitirul orășean din Cernăuți, în cripta familială. Fie-i țărâna ușoară și amintirea neștearsă!

La 11/24 septembrie s-a ținut conferința pastorală în Rădăuți, sub conducerea Prea Cuv. Sale Protoprezviter Dionisie Hacman. Pentru alegerea asistenților protoprezviterului s-a aflat loc la 3/16 octombrie în biroul protoprezviterului din Vicovu de Sus, la care s-au ales ca asistenți pe 5 ani, părintele Constantin Popovici, din Vicovu de Jos și părintele Zugrav, din Frătăușul Nou. În luna lui noiembrie 1912, când a izbucnit războiul în Balcani, a mobilizat și Austria parțial armata sa lângă granița Rusiei. Și din satul acesta au fost mulți recruți și militari mobilizați. Mulțămindu-i înțelepciunii mult iubitului nostru Împărat Francisc Iosif I, au fost Austria și țara noastră cruțată de război.

Anul 1913

În anul acesta s-a reparat biserica și s-a văruiat înăuntru și afară. Totodată s-a zidit clopotnița. Ambele au fost gata la 29 iunie/12 iulie 1913 de sfinții apostoli Petru și Pavel, sfințite de către parohul local Constantin Popovici. La școala din Remizeu a fost numit conducător învățătorul Ioan Popovici. În luna lui Octombrie 1913 au fost numiți ruteanul Manastyrski consistorial [...] ca vicar

²³ Rudolf Johann Franz von Meran (1872–1959) – guvernator al Bucovinei în perioada 1912–1916.

²⁴ Miron (nume de botez, Mihai) Călinescu (1837–1912) – preot administrator, arhimandrit. Profesor suplitor pentru limba română, apoi profesor de religie la gimnaziul din Cernăuți, profesor universitar de teologie ortodoxă la Universitatea din Cernăuți, consilier mitropolitan, vicar general al Mitropoliei din Cernăuți. Membru, secretar și vicepreședinte al Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina. S-a implicat și în viața politică a Bucovinei, mai întâi în fracțiunea autonomistă național-conservatoare, apoi ca membru al Societății politice „Concordia”, ulterior în fracțiunea conservatoare a Partidului Creștin Social și a celui Național Român. A fost membru în Comitetul Țării și deputat al corpului I electoral al curiei marii proprietăți în legislatura a V-a (1878–1883), a VI-a (1884–1889), a VII (1890–1891), a VIII (1892–1898), a IX-a (1898–1903) și a X-a (1904–1910). În perioada 1887–1893 a publicat documente din arhiva Consistoriului arhidiecezan, apărute, în mai multe volume, în colecția *Normalien der Bucovinaer gr.-or Diöcese von 1777–1886*. Cf. Mihai-Ștefan Ceaușu, *op. cit.*, pp. 476–477.

general în locul răposatului Miron Călinescu și consilierul aulic Eusebie Popovici, ca vicar general de către Majestatea Sa Împăratul Francisc Iosif I. Denumirea ruteanului Manastyrski vicar general a produs mare iritare și mâhnire între românii drept credincioși. Această denumire s-a făcut prin meșteșugurile Ucrainei rutene, care au ridicat împotriva noastră, a românilor, o sumedenie de învinuiri nedrepte pe la miniștrii din Viena, protestând mai cu seamă împotriva Mitropolitului și văitându-se în gura mare că sunt prigonii peste tot, iară mai cu seamă în biserică, de nu mai pot suferi. Se știe că fără învoirea mitropolitului nu-i slobod să se facă nimic în biserică noastră și cu atât mai puțin numirea urmașului său, arhimandritului de scaun. Cu toate acestea, numirea lui Manastyrski s-a făcut fără știrea și fără învoirea mitropolitului nostru, căci doi miniștrii împărătești nu s-au sfiit să-i spună Majestății Sale Împăratului neadevărul, că mitropolitul și-a dat învoirea la numirea lui Manastyrski și Prea Luminatul Împărat, încrezându-se în spusele miniștrilor săi, l-a numit pe Manastyrski arhimandrit consistorial sau vicar general. Mitropolitul, când a auzit una ca aceasta, s-a făcut foc de supărare pe miniștrii împărătești, care au iscodit acel neadevăr spre a face un hatâr rutenilor și a protestat cu toată bărbăția împotriva acestor fel de apucături nemaipomenite, însă numirea n-a mai putut-o zădărnici, căci ceea ce a vorbit o dată împăratul e sfânt, măcar că miniștrii săi îl duc în eroare. Știm noi, românii din Bucovina, cum s-a făcut această numire, noi nu-l putem recunoaște pe Manastyrski ca locțiitor al capului bisericii noastre.

Numindu-l stăpânirea nu numai arhimandrit consistorial, ci și [...] numai nu în biserică noastră moldovenească. Furișarea lui în biserică moldovenească s-a făcut pe calea neadevărului, de aceea noi nu-l putem recunoaște, căci el n-a intrat prin ușă la locul mării ce i s-a încredințat, ci a fost introdus pe scara neadevărului, ținută de cei doi miniștrii prin fereastră fără învoirea Prea Sfințitului Mitropolit Dr. Vladimir de Repta. Prin numirea consilierului consistorial Manastyrski, arhimandrit de scaun, rutenii s-au apropiat așa de mult de cârma bisericii noastre, încât, dacă nu vom sări cu toții ca un bărbat singur, ca să ne apărăm cea mai sfântă moștenire ce o avem de la strămoșii noștri, de înstrăinare, biserică noastră va intra cu totul în stăpânirea lor. De aceea Asociațiunea clerului ortodox român a decis, în ședința comitetului său din 21 octombrie/3 noiembrie 1913, să invite preoțimea română din Bucovina la o protestare solidară contra încălcărilor de drept ce se comit în timpul din urmă pe seama românilor pe teren bisericesc. Acțiunea începută de asociația clerului prin convocarea memorabilei adunări de protest din 21 octombrie 1913 trebuie percepută și îndeplinită, cu atât mai mult cu cât nedreptățile și mai impetuos sunt toate pretențiile rutenilor pe teren bisericesc și cu cât mai necesară se arată demiterea rutenilor din această dieceză românească.

Deci nu numai ultima numire a lui Manastyrski, ca arhimandrit consistorial, ci și toate celelalte chestiuni dicesene de cea mai mare actualitate – îndeosebi rezolvarea neîntârziată a despărțirii de ruteni – preocupă astăzi pe toți și fiind la mijloc cele mai vitale interese ale neamului nostru amenințat cu desnaționalizarea desăvârșită, acțiunea asociației clerului are să se extindă până acolo unde ajunge

influența sa, cuprinzând și angajând în această luptă și ultimele pături ale populației românești din această țară. Asociațiunea clerului a hotărât că toate epitropiile noastre bisericești să ia poziție hotărâtă față de chestiunile diocesane actuale, votând rezoluțiunile mai jos amintite și susținându-le ca pe niște acte de foarte mare importanță istorică și trimitând acestea la adresa Asociațiunii clerului ortodox român din Cernăuți și Asociațiunea clerului le va supune apoi pe toate împreună cu un memorandum special.

Prea Sfinției Sale Mitropolitului Dr. Vladimir de Repta
Excelența Voastră, Înalt Prea Sfințite Stăpâne

În deplină înțelegere cu celelalte epitropii bisericești din această dioceză, subsemnata Epitropie bisericească de la biserica cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh” din comuna politică din Vicovu de Jos, în ședința sa din 1 decembrie 1913, botează și iscălește rezoluțiunile de mai jos, rugându-Vă pe Excelența Voastră, în care își pun toată încrederea, ca să Vă interpuneți cu bărbăția și înțelepciunea ce Vă distinge pentru respectarea drepturilor sfintei noastre biserici străbune, reprezentând în numele tuturor dreptcredincioșilor fii ai acestei biserici moldovenești toate atacurile și năvălirile îndurate ce le îndreaptă dușmanii neamului și bisericii noastre în contra celor mai sfinte odore ce ne-au rămas moștenire de la strămoșii noștri:

I. În numele credincioșilor drept măritori din această enorie, subsemnata Epitropie bisericească, știind pre bine că biserica orientală din Bucovina este biserică curat românească întemeiată și înzestrată de voievozii neamului nostru moldovenesc și recunoscută ca atare și de fericitul împărat al Austriei, Iosif al II-lea, care după încorporarea Bucovinei la această împărăție a alcătuit din moșiile dăruite bisericii noastre de voievozii români marele moșii ale Fondului nostru bisericesc, declară sus și tare că nu poate suferi înstrăinarea bisericii noastre de obârșia ei moldovenească și cere cu toată hotărârea ca să recunoască caracterul românesc al bisericii noastre, după făgăduința împărătească, care ni s-a dat când am fost alipiți de această împărăție. Nefiind rutenii nici întemeietorii, nici înzestrătorii acestei biserici moldovenești, ci fiind primiți în ea din partea noastră ca oaspeți și călători fără adăpost, noi, moldovenii miloși și primitori cum suntem din fire, am trăit cu ei ca frați, lăsându-i să se sature sufletește și trupește din toate bunătățile bisericii noastre moldovenești și i-am lăsat și mai departe, dacă dânșii nu s-ar atinge cu mâini sacrilege de întocmirile sfintei noastre biserici, pe care vor să o despoaie de caracterul ei cel moldovenesc și să o înstrăineze cu totul, izgonindu-ne din sfintele altare, limba noastră moldovenească și prefăcând locurile cele sfinte în vetre aprige și înstrăinarea neamului nostru. Aceasta nu o putem suferi, că rutenii se poartă cu noi întocmai cum se poartă acel călător, care se atinge de avutul și viața găzduitorului său. De aceea cerem ca pentru dânșii să se alcătuiască o biserică a lor, cu dioceză nouă, în care să intre toți cei ce nu vreau să recunoască caracterul românesc al bisericii noastre străbune.

II. Aflând cu cea mai mare mâhnire sufletească că numirea arhimandritului rutean Manastyrski s-a făcut fără învoirea Înalt Prea Sfinției Voastre, epitropia bisericească protestează cu energie contra meșteșugirilor nespuse, care au fost în stare să ducă în eroare însuși Coroana împărătească, spre a face hatâruri rutenilor și nouă pagubă și roagă pe Excelența Voastră să plecați numaidecât la Viena la Majestatea Sa, Prea luminatul nostru Împărat, care de bună seamă nu l-ar fi numit pe ruteanul Manastyrski arhimandrit consistorial, dacă ar fi știut că Excelența Voastră nu v-ați dat învoirea la aceasta și lămurind în numele adevărului celui pururea veșnic, în numele bisericii, al cărui cap sunteți și în numele neamului nostru moldovenesc, cum este adevărată stare de lucruri în biserica noastră și cum se meșteșugește cu arma neadevărului spre a ne dezmoșteni pe noi și a îmbrânci, iar pe dușmanii noștri a-i înălța ca stăpâni peste noi, să dispuneți în timpul cel mai scurt ieșirea rutenilor din această dioceză și chezășia împărătească, că numirea întâmplătoare nu ne privește pe noi, ci numai pe ruteni, iară nouă să nu ni se mai facă atâtea greutăți și piedici în viața noastră sufletească numai și numai de dragul rutenilor, pe care din întrecută bunătate i-am primit în biserica noastră.

La 1 octombrie 1913 s-a înființat, la intervențiunea deputatului Teofil Simionovici, cu ajutorul președintelui țării, d-l conte de Meran, în Vicovu de Jos un atelier pentru cusături în industria de casă românească, sub conducerea zeloasei învățătoare Eugenia Alexandrovici²⁵. Acest atelier este subvenționat din bani din fondul de pelagră, asigurând cusătorițelor, care sunt în partea mai mare copile și femei sărace din țărănime, o clientelă bună, câștigând prin aceasta pâinea de toate zilele și scăpând astfel de sărăcie. După o muncă grea și multă stăruință din partea doamnei Aurora Popovici, soția actualului paroh, Constantin Popovici, s-au îndeletnicit cusătorițele în arta lor atât de departe, încât lucrurile naționale cusute cu mult gust de mâinile lor au reușit să ajungă în casa împărătească, precum a cumpărat arhiducesa Zitta²⁶ o mulțime de lucruri din bazarul țării, unde au fost aceste cusături cusute de țărăncile din Vicovu de Jos și expuse la vânzare. Cusuturile acestea naționale au ajuns chiar peste hotarele imperiului nostru, precum în Germania, Anglia, Franța, unde sunt mult admirate. Mult admirate au fost cusuturile acestea la expozițiile din Viena și Berlin, unde au fost și premiate. Cea dintâi inițiativă pentru această acțiune a luat în acest sat doamna Aurora Popovici, sub a cărei inspecțiune zeloasă stă acest atelier. Acest atelier are și un hotărât [...] din partea guvernului și anume constă din domnia Dionisie L., inspector școlar al țării, ca președinte al comitetului și în comitetul [...] deputatul Aurel Țurcan, consiliul general și directorul bazarului țării, Schmidt, având în fruntea s-a acest atelier un comitet condus de persoane cu cunoștință de cauză și cu tragere de inimă pentru hărnicia românească, cea mai buna chezășie că aceasta

---

²⁵ Eugenia Alexandrovici (căsătorită Ioneț) (1873–1956) – absolventă a cursului pentru lucrul manual din cadrul Școlii de învățători (Pedagogiul) din Cernăuți (1892). Învățătoare la Vicovu de Sus, Voitinel, Vicovu de Jos, Dorna Candreni și Rădăuți. Colecționară de obiecte etnografice. Fondatoare, alături de soțul ei, Samuil Ioneț, a Muzeului Județean Rădăuți (1936). Cf. Mircea Irimescu, *op. cit.*, p. 299.

²⁶ Zita de Bourbon-Parma (1892–1989) – soția împăratului Carol I al Austro-Ungariei.

acțiune va fi încununată cu succesele cele mai frumoase și folositoare pentru țărăncile noastre de aici și e de dorit ca exemplul din Vicovu de Jos să afle răsunet în inimile tuturor intelectualilor din Bucovina.

BIBLIOGRAFIE

1. Ceaușu, Mihai-Ștefan, *Parlamentarism, partide și elită politică în Bucovina habsburgică (1848–1918). Contribuții la istoria parlamentarismului în spațiul central-este european*, Iași, Editura Junimea, 2004.
2. Dan, Dimitrie, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, București, Editura Basilica, 2009.
3. *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, vol. II, București, Editura Academiei R.S.R., 1976.
4. Iacobescu, Mihai, *30 de zile în „Siberia”. Căutând Arhivele Bucovinei*, Iași, Editura Junimea, 2005.
5. Irimescu, Mircea, *Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina (1862–2012). La 150 de ani*, vol. II, Rădăuți, Editura Septentrion, 2013.
6. Satco, Emil, Niculică, Alis, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. 1, Suceava, Editura „K. A. Romstorfer”, 2018.